

Ц98
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Цюряк Ірина Олександрівна

УДК 378.147:78

Методика застосування особистісно орієнтованих технологій
навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки
майбутнього вчителя музики

13.00.02 - теорія та методика музичного навчання

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

НБ НПУ

100042150

Київ - 2009

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
Заслужений працівник культури України
Горбенко Сергій Семенович,
професор кафедри методики музичного виховання та
хорового диригування Інституту мистецтв
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Ростовський Олександр Якович,
завідувач кафедри музичної педагогіки
та хореографії Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя

кандидат мистецтвознавства, професор
Мартинюк Анатолій Кирилович,
завідувач кафедри диригування
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Захист відбудеться 14 жовтня 2009 р. о 16.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий "12" вересня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний етап оновлення суспільства спрямовано на відродження духовної культури українського народу, формування національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури індивіда. Одними з найважливіших ціннісних переваг сьогодення у вітчизняній науці та освіті стали гуманістичні принципи навчання й виховання. Вони дають підставу розглядати майбутнього фахівця як неповторну цілісну особистість, що здатна робити свідомий та відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Під впливом означених напрямків українська освіта поступово перетворюється з авторитарної на освіту рівноправної взаємодії вчителя та учнів. Це процес складний і вимагає певного часу, але справа прискориться, якщо у вищих навчальних закладах готуватимуть майбутніх учителів до фахової діяльності на гуманістичних засадах.

Сьогодні актуалізується проблема підвищення якості підготовки педагогічних кадрів мистецького спрямування, здатних виховувати молоде покоління відповідно до сучасних соціокультурних потреб суспільства, формувати творчу особистість, яка активно навчатиметься й працюватиме у ХХІ столітті. Важливе місце у підготовці майбутнього вчителя музики посідає процес самоствердження цілісної, освіченої, духовно багатой, інтелектуально зрілої, ініціативної, відповідальної особистості, спроможної до творчої самореалізації й розвитку інновацій музично-освітньої галузі.

Думки про технологізацію освіти висловлював ще Я.Коменський. Елементи технологічного підходу можна знайти в працях більшості видатних іноземних та вітчизняних педагогів: А.Дістервега, Й.Песталотці, Л.Толстого, А.Макаренка, В.Сухомлинського. Ідея особистісно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя частково висвітлюється у психолого-педагогічній літературі теоретико-методологічного рівня (І.Бех, В.Бондар, І.Дичківська, І.Зязюн, О.Пехота, С.Сисоева та ін.).

Сучасні вимоги до формування особистісного підходу окреслювали в своїх дослідженнях відомі вчені: К.Абульханова-Славська, В.Давидов, В.Євдокимов, В.Моляко, Л.Проколієнко. Питання необхідності особистісної орієнтації в навчально-виховному процесі неодноразово порушувалися у працях І.Кона, А.Петровського, Б.Федоришина. На теренах СНД дослідженням особистісно орієнтованої освіти опікуються Є.Бондаревська, В.Серіков, Є.Шиянов, В.Юдін, І.Якиманська. Питання педагогічної технології висвітлювалися в роботах В.Андрєєва, В.Беспалько, Т.Ільїної, М.Кларіна, І.Лернера, Т.Назарової, Г.Селевко.

Вагомий внесок у розв'язання проблеми фахової підготовки майбутнього вчителя і вчителя-музиканта зокрема, зробили вчені Е.Абдуллін, В.Волкова, Н.Гузій, Л.Коваль, М.Михаськова, О.Олексюк, В.Орлов, Г.Падалка, О.Рудницька, Т.Стратан, О.Щолокова; теорії та методики музичного виховання - А.Болгарський, С.Горбенко,

А.Малінковська, І.Назаренко, Л.Рапацька, А.Растригіна, О.Ростовський, Л.Хлебнікова.

Основи техніки диригування висвітлюють праці багатьох провідних фахівців-хормейстерів: С.Казачкова, К.Кондрашина, М.Малько, Л.Маталаєва, І.Мусіна, К.Ольхова та ін. Однак, вони розраховані здебільшого на удосконалення існуючих диригентських навичок. Інші роботи присвячені теоретичним і виконавським питанням диригентської підготовки (Ю.Алієв, Ф.Вейнгартнер, Т.Грум-Гржимайло, М.Канерштейн та ін.). Окремі дослідження розкривають питання методики роботи над елементами хорової звучності з використанням творчих завдань (А.Єгоров, О.Іванов-Радкевич, М.Колесса, К.Пігров, К.Птиця, Г.Рождественський, Б.Тевлін). В останні роки з'явилися дисертації з проблем розвитку професійно-особистісних якостей майбутніх педагогів-хормейстерів (І.Коваленко, М.Олійник, Л.Остапенко, Т.Смирнова, І.Шинтяпіна та ін.).

Аналіз наукових праць вказаних авторів дає підстави для висновку про те, що опрацювання проблеми вдосконалення диригентсько-хорової підготовки студентів відбувається поза контекстом застосування особистісно орієнтованих технологій. Необхідність подолання цих недоліків, а також недостатня теоретична й практична розробка питання зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *“Методика застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота входить до плану наукових досліджень кафедри методики музичного навчання та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова й становить частину наукового напрямку “Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики”. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 10 від 30.03.2003 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 6 від 15.06.2004 р.)

Об'єкт дослідження – процес диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики у вищому педагогічному навчальному закладі.

Предмет дослідження – педагогічні умови й методика застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики.

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики.

Відповідно до мети було визначено наступні **завдання дослідження**:

1. Дати тлумачення сутності поняття “особистісно орієнтовані технології” стосовно процесу диригентсько-хорової підготовки студентів.

2. Дослідити та аргументувати технологічну модернізацію процесу фахової підготовки майбутнього вчителя музики за рахунок впровадження новітніх технологій навчання.

3. Розробити критерії та показники результативності диригентсько-хорової підготовки студентів.

4. Провести діагностування стану диригентсько-хорової підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво” та виявити рівні означеної підготовки.

5. Визначити педагогічні умови, необхідні й достатні для підвищення ефективності означеної підготовки студентів на основі особистісного підходу.

6. Апробувати та з’ясувати доцільність і ефективність впровадження в навчальний процес методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання та педагогічних умов її забезпечення в процесі диригентсько-хорової підготовки студентів.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять провідні ідеї філософії освіти; основні принципи гуманістичного та особистісного підходу, що сприяють розвитку особистості та суспільства; концептуальні положення педагогіки й психології щодо принципів професійної самореалізації майбутнього фахівця; науково-методичні проблеми підготовки майбутніх учителів музики (Л.Арчажнікова, І.Красильников, Г.Падалка, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова); узагальнення практичного досвіду щодо методичних пошуків у галузі хорового мистецтва, теорії та методики техніки диригування й хорознавства (Г.Дмитревський, Г.Єржемський, К.Пігров, В.Раєвський, В.Соколов, П.Чесноков); науково-педагогічна концепція щодо особистісно орієнтованих технологій в освіті (В.Беспалько, Е.Зеєр, О.Пометун, О.Падалка, О.Пехота, С.Подмазін, В.Серіков).

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань на різних етапах дослідження були використані й застосовані наступні **методи**: *теоретичні* – вивчення та аналіз філософської, психологічної, педагогічної й мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження; порівняння, узагальнення, моделювання організації навчального процесу з диригентсько-хорових дисциплін; прогнозування ефективності запропонованих педагогічних умов у ході фахової підготовки студентів; *емпіричні* – бесіди, анкетування, інтерв’ювання, тестування, моделювання навчально-творчих ситуацій, систематизація самооцінювання; пряме та опосередковане педагогічне спостереження; метод експертних оцінок, самоспостереження; констатувальний та формувальний експерименти; комп’ютерна обробка статистичних матеріалів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося у три етапи науково-педагогічного пошуку протягом 2003-2009 років.

На I етапі (теоретико-аналітичному, 2003-2004 рр.) - здійснювалося теоретичне вивчення та з’ясуувався рівень розробленості проблеми диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики на основі

особистісно орієнтованих технологій навчання, аналізувалися шляхи розв'язання різних її аспектів у педагогічній практиці. Одночасно велися теоретичні пошуки способів розвитку особистісних нахилів та здібностей студентів. Вивчалася можливість введення особистісно орієнтованих технологій у навчальний процес, встановлювався обсяг знань та вмій для фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Було визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

На II етапі (пошуково-констатувальному, 2004-2006 рр.) – відбувалося розширення джерельної бази, аналіз першоджерел, теоретичних і методичних праць вітчизняних, зарубіжних дослідників та педагогів. Проводилося спостереження за процесом професійної підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво”. Аналізувалися навчальні плани й програми, вивчалися можливості введення спецкурсів, координація їх змісту з дисциплінами диригентсько-хорового циклу; провадилися зрізи знань та вмій студентів, вивчалися особливості фахової мотивації, інтересів та нахилів особистості.

На III етапі (експериментально-узагальнюючому, 2006-2009 рр.) - проводився формувальний експеримент в умовах навчально-виховного процесу; моделювалася методика застосування особистісно орієнтованих технологій у підготовці майбутнього вчителя музики; виявлялася результативність експериментальної технології підготовки студентів; уточнювалися теоретичні положення; систематизувався та узагальнювався дослідницький матеріал; перевірялася ефективність авторської технології, визначалися її напрями в навчально-виховному процесі університетів; уточнювалася структура дослідження, здійснювалася логічна побудова та оформлення наукової роботи, формулювалися загальні висновки дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії та Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. В експерименті взяли участь 172 студенти, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво” та 22 викладачі диригентсько-хорових дисциплін.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше визначено сутність та особливості поняття “особистісно орієнтовані технології” в мистецькій діяльності; *конкретизовано та поглиблено* значення особистісно орієнтованих технологій навчання стосовно диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики; *уточнено* критерії, показники та встановлено характеристики рівнів вище вказаної підготовки студентів; *розвинуто* та вдосконалено засоби діагностування стану їх фахової підготовки; *розроблено та теоретично обґрунтовано* педагогічні умови, спрямовані на підвищення рівня диригентсько-хорової підготовки на основі особистісного підходу; *впроваджено та експериментально перевірено* ефективність застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-

хорової підготовки майбутнього вчителя музики; *подальшого розвитку* набули положення гуманізації освітнього процесу вищої школи та оновлення підготовки майбутніх учителів музики до практичної фахової діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в розробці технологій музичного навчання, спрямованих на підвищення ефективності практичної диригентсько-хорової підготовки студентів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для оновлення змісту лекційних і практичних занять з педагогіки, основ педагогічної майстерності, хорового класу, диригування, організації різних етапів педагогічної та диригентської практики, для опрацювання методичних рекомендацій з удосконалення навчальної діяльності студентів в умовах особистісно орієнтованої освіти. Отримані в ході дослідження результати можуть модифікуватися й використовуватися в педагогічних навчальних закладах для багаторівневої підготовки студентів мистецького напрямку, в системі неперервної освіти вчителя сучасної вищої школи.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи були оприлюднені на кафедрі методики музичного навчання та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Апробація відбувалася шляхом виступів з науковими доповідями на науково-практичних та науково-методичних конференціях: “Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів” (Вінниця, 2001), “Творча особистість учителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі” (Житомир, 2004), “Становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні”, (Ніжин, 2004), “Актуальні проблеми інтегрованого викладання лінгводидактичних і мистецьких дисциплін у закладах освіти” (Житомир, 2005), “Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи в контексті моніторингу якості освіти” (Переяслав-Хмельницький, 2006), “Культура, мистецтво та освіта в умовах глобалізації: проблеми і перспективи розвитку” (Вінниця, 2007).

Теоретичні положення та практичні результати з проблеми застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики впроваджено у навчально-виховний процес Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка №678 від 03.10.2007р.); Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка №10/74 від 31.10 2007р.); Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка №450 від 27.12 2007р.); ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (довідка №342 від 20.05 2008р).

Публікації. Основний зміст і результати дисертаційного дослідження висвітлені у 9 публікаціях. З них 7 - одноосібних, 2 публікації у співавторстві, 5 - у провідних фахових виданнях.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку

використаних джерел (391 найменування, з них 12 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки. Основний текст викладено на 181 сторінці. Дисертація містить 12 додатків на 30 сторінках, 19 таблиць, 7 рисунків.

Основний зміст дисертації

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми дисертації, визначено об'єкт, предмет та завдання, висвітлено наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, розкрито методи дисертаційного дослідження, відображено результати апробації та впровадження здобутих результатів у практику вищих педагогічних закладів освіти.

У першому розділі – “**Теоретико-методологічні основи дослідження**” на основі аналізу філософських, психолого-педагогічних джерел розглянуто науково-методологічні підходи формування особистості, конкретизовано зміст і структуру особистісно орієнтованих технологій навчання. Здійснено аналіз рівня сучасної фахової підготовки вчителя музики в Україні, що дозволило зробити висновки про необхідність серйозного перегляду її змісту.

З'ясовано, що розробка особистісно орієнтованого підходу в навчанні - складна теоретична й практична проблема, яка потребує міждисциплінарного дослідження. Це зумовлено соціальними, економічними та науково-педагогічними чинниками. Професія вчителя музики та процеси гуманізації педагогічної взаємодії педагога зі студентом, що базуються на особистісному підході, сьогодні привертають увагу вчених і практиків, зокрема, технологічний аспект підготовки майбутнього фахівця цієї галузі.

Проаналізовано педагогічні дослідження з проблеми застосування особистісного підходу в процесі підготовки майбутнього вчителя. Виявлено, що він здійснювався в різних аспектах: *історичному* (М.Богуславський, С.Горбенко, А.Дістервег, Я.Коменський, А.Макаренко, Й.Песталоцці, В.Сухомлинський, Л.Толстой та ін.); *філософському* (Б.Гершунський, І.Зязюн, І.Кон, В.Кремень, В.Лутай та ін.); *теоретико-методологічному* (І.Бех, А.Бодальов, О.Вишневський, С.Гончаренко, Б.Євтух, Н.Ничкало, О.Пехота та ін.); *психолого-педагогічному* (К.Абульханова-Славська, Г.Балл, Л.Божович, Л.Виготський, П.Гальперін, В.Давидов, В.Євдокимов, В.Рибалка, І.Якиманська та ін.). Їх результати збагачують розуміння проблеми застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності.

Означено компоненти педагогічної технології з метою теоретичного обґрунтування сучасної підготовки майбутнього вчителя, її структурних складових, принципів реалізації в умовах забезпечення особистісно орієнтованого навчання. Розглянуто типи й види технологій в освіті, їх специфічні характеристики, властивості та компоненти. Комплекс виокремлених науково-методологічних аспектів створив передумови для

вивчення та ґрунтового аналізу сутності поняття *“особистісно орієнтовані технології”*. Їх визначення сформульовано як цілісний освітньо-виховний процес, що передбачає інтегровану взаємодію фундаментальних і фахово-орієнтованих знань, умінь та навичок на основі особистісного підходу до суб'єктів навчання й враховує мотиваційний аспект вибору майбутньої професії, розвиток особистісних інтересів, здібностей та нахилів студентів. Виявлено, що особистісно орієнтовані технології навчання характеризуються багаторівневністю, варіативністю, індивідуалізацією.

У дослідженні наголошується, що одним із провідних напрямків фахового становлення майбутнього вчителя музики є диригентсько-хорова підготовка. Проаналізувавши науково-методичну літературу, праці видатних хормейстерів, майстрів диригентського мистецтва, педагогів-практиків ми визначили структуру особистісних якостей майбутніх учителів музики.

Теоретично обґрунтовано значущість та напрями диригентсько-хорової роботи студентів на сучасному етапі розвитку музичної освіти. З'ясовано, що означена підготовка – це єдність і складний взаємозв'язок педагогічного, організаційного й художньо-творчого процесів. Ці положення мають методологічне значення для нашого дослідження та є основними складовими умовних *“етапів” особистісної ситуації*, серед яких виокремлено стан *“оцінювання”*, *“осмислювання”*, *“рефлексії”*.

Визначено, що застосування особистісно орієнтованих технологій навчання передбачає цілісне поєднання педагогічних і музично-виконавських аспектів навчального процесу, який спрямований на гармонійний взаєморозвиток суб'єктів педагогічної взаємодії та творче використання змісту предметів диригентсько-хорового циклу. Такий підхід сприяв усвідомленню власного музичного покликання, що є важливою умовою розвитку особистісної сфери студента.

У свою чергу, це стане діючим засобом у професійному становленні майбутнього вчителя музики та визначить якісний рівень розвитку духовної культури суспільства. Виокремлені аспекти проблеми стали в нашому дослідженні підґрунтям та основою для розробки методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики.

У другому розділі **“Експериментальне дослідження методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики”** представлено визначення критеріїв удосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики та виокремлено показники кожного з них; висвітлено хід та результати педагогічної діагностики стану означеної підготовки, з'ясовано її рівні; обґрунтовано методичне забезпечення (зміст, форми, методи та педагогічні умови) для вдосконалення фахової підготовки; подано опис дослідно-експериментальної роботи з перевірки доцільності запропонованої методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання (хід констатувального та доведено ефективність формульованого експериментів).

Мета констатувального експерименту полягала у діагностуванні рівня сформованості диригентсько-хорових теоретичних знань, практичних умінь та навичок у студентів; з'ясуванні вербальних можливостей самостійно аналізувати хоровий твір; виявленні здатності до суб'єктивної інтерпретації хорового твору. Для її досягнення нами застосовувалися наступні методи дослідження: діагностичне обстеження реципієнтів; аналіз результатів різних видів навчальної діяльності; опитування, бесіда, тестування та анкетування студентів і педагогів; педагогічне спостереження за репетиціями хорових колективів та під час курсових, державних іспитів з хорового диригування; аналізувався характер застосування особистісного підходу в процесі занять з дисциплін диригентсько-хорового циклу.

Виходячи із структурно-функціонального аналізу зазначеної підготовки, сформульовано та обґрунтовано критерії її вдосконалення та виокремлено показники кожного з означених критеріїв.

Когнітивний – спрямований на з'ясування ступеня теоретичної обізнаності з вітчизняними та зарубіжними музично-хоровими традиціями; ґрунтовність і системність знань про базові поняття з диригентсько-хорових дисциплін, їх повнота та міцність, готовність до самостійного визначення сутності й ознак даних понять; уміння диференціювати тенденції хорової музики у суспільстві на вербальному рівні; розуміння практичної значущості отриманих знань, впевненість у правильності поглядів і мислень студентів щодо особливостей диригентсько-хорової підготовки.

Мотиваційний – містить у собі наявність інтересу до майбутньої професії вчителя музики; потребу студентів у систематичному спілкуванні з творами музично-хорового мистецтва; переконаність у значущості диригентсько-хорової підготовки, ставлення до педагогічної практики; бажання поглиблювати та вдосконалювати набуті знання, вміння та навички, здатність до ініціативи, творчого самовираження, розвитку особистісних нахилів, здібностей та інтересів.

Діяльнісний – полягає в умінні організувати процес самовиховання та самоосвіти на основі ступеня володіння диригентською технікою; здатності до виявлення самостійного задуму та оригінальності виконавської інтерпретації в музично-творчій діяльності; володінні методикою організації роботи над хоровим твором, спроможності використовувати особистісну концепцію; наявності самокритичності в оцінці своїх досягнень у навчальній діяльності.

Результати, отримані в ході констатувального експерименту, дозволили виявити й сформулювати основне протиріччя у застосуванні особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики - між усвідомленням необхідності використання означених технологій та недостатньою підготовленістю педагогів до вибору механізмів формування потрібних методів у навчальному процесі.

Охоплення значної кількості респондентів, використання різноманітних діагностичних методів дозволили розподілити студентів на

три рівні:

- *високий рівень* (20,9%) характеризується прагненням до самостійності, саморозвитку, диригентсько-хорова підготовка цій категорії важлива, в першу чергу, як засіб вивчення себе; твори музично-хорового мистецтва сприймаються на рівні особистісних інтересів; студенти цього рівня здатні до висунення гіпотез, критики, диференціації тощо; знання, вміння та навички з диригентсько-хорових дисциплін повні.

- студенти із *середнім рівнем* (41,9%) проявляють здатність виокремити з диригентсько-хорової підготовки її особистісний зміст, виявити до нього інтерес, прийняти на декларативному рівні, гіпотетично підходять до запропонованої проблеми. Однак досить важко формулюють свою точку зору, міркуючи по відомому знаому “трафарету”; знання, вміння та навички з диригентсько-хорових дисциплін часткові.

- у студентів, віднесених нами до *низького рівня* (37,2%), спостерігається несформованість творчих умінь; розглянута диригентсько-хорова підготовка розуміється ними з погляду прагматичного підходу; проявляється нездатність до критичного осмислення, засвоєння змісту творів музично-хорового мистецтва відбувається на формальному рівні й не є особистісним ціннісним орієнтиром у контексті свого самовизначення; знання, вміння та навички з диригентсько-хорових дисциплін обмежені.

Констатувальний експеримент засвідчив, що у більшості студентів рівень диригентсько-хорової підготовки недостатній. Облік результатів діагностики допоміг нам у розробці педагогічних умов, що сприяли удосконаленню їх знань, умінь та навичок, а саме: організація діалогової взаємодії у навчально-виховному процесі; забезпечення психологічного комфорту для студента на заняттях з диригентсько-хорових дисциплін; диференційований підхід до особистості майбутнього вчителя музики, її корекції в умовах вузівського навчання; створення можливостей для художньо-творчої самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку.

Для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов було проведено формувальний експеримент у відповідності з розробленою методикою застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики. Він мав пролонгований характер. До експерименту були залучені студенти I-V курсів, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво”. *Мета* його полягала в аналізі педагогічних умов підвищення ефективності диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики на основі особистісного підходу; перевірці методики використання особистісно орієнтованих технологій навчання в контексті фахової підготовки студентів; порівнянні й узагальненні результатів усіх трьох контрольних зрізів (констатувального, проміжного й заключного) в експериментальній і контрольній групах, підведенні підсумків дослідно-експериментальної роботи. Формувальний експеримент ділився на *три етапи*: адаптаційний; накопичувальний; перевірконо-узагальнюючий.

Перший етап формувального експерименту (*адаптаційний*) був спрямований на озброєння студентів I курсу (I-II семестри) та II курсу (III-IV семестри) теоретичними знаннями в галузі хорового мистецтва, з питань хормейстерської роботи, її значущості для перспектив подальшого фахового самовизначення, самовдосконалення. Він характеризувався застосуванням діалогової ситуації при засвоєнні предметів диригентсько-хорового циклу (диригування, хоровий клас); стимулюванням активізації особистісних якостей майбутніх учителів музики, їхньої подальшої корекції для художньо-творчої самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку; акцентувалася увага на оволодінні студентами елементами диригентської техніки, розвитку музично-слухових уявлень, диференціації музичних здібностей тощо.

У процесі індивідуальних занять з диригування були використані наступні види роботи: розповідь-пояснення, метод спостереження, міні-лекції подачі теоретичного матеріалу, моделювання конкретних ситуацій репетиційної роботи з хором. На заняттях з хорового класу пропонувалося проаналізувати роботу з хором керівника колективу та студентів випускних курсів. Ситуативно-рольові ігри, які були застосовані на практичних заняттях, стали необхідною теоретичною базою в аналітичній діяльності студентів, сприяли створенню в них уявлень про майбутню професію вчителя музики. На означеному етапі ми застосовували метод суб'єктивного інтонаційно-виконавського аналізу хорового твору та метод проблемних творчих завдань (індивідуальних навчально-дослідних завдань), які вимагали особистісного прояву оціночно-рефлексивних дій з боку майбутнього вчителя музики. У ході першого етапу формувального експерименту студентам було запропоновано написати твір-міркування з приводу вражень щодо вивчених хорових творів. Окрім того, створювалася ситуація "оцінювання", що сприяла оволодінню ними досвідом вербалізації індивідуальних переконань, ставлень, суджень, тверджень, поглядів, визначення своєї суб'єктивної позиції щодо вдосконалення фахової підготовки.

Мета другого етапу формувального експерименту (*накопичувального*) була визначена на основі результатів, які ми отримали в ході першого етапу і спрямовувалася на озброєння студентів III курсу (V-VI семестри) та IV курсу (VII семестр) теоретичними знаннями та набуттям практичних навичок роботи з хором. Він характеризувався цілеспрямованим формуванням особистісно-психологічних якостей студентів за допомогою методу "візуалізації", що вплинув на підвищення мотивації, виховання системного мислення, надав цілісного уявлення про майбутню педагогічну діяльність. У завданнях визначалася мета розвинути художньо-творче ставлення до предметів диригентсько-хорового циклу, підтримувати індивідуальну змістово-пошукову активність, спонукати до здатності проектувати майбутню діяльність відповідно з використанням набутих знань.

Виходячи з логіки нашого дослідження, наступним етапом вдосконалення диригентсько-хорової підготовки студентів став процес створення ситуації "осмислювання", що потребував розвитку такої функції

особистості як рефлексія. Вона припускала критичне ставлення студентів до засвоєння хорового репертуару, виявлення гіпотетичності при вирішенні індивідуальних проблем, що виникали в процесі набуття знань і навичок з предметів диригентсько-хорового циклу; прояв умінь виокремлювати виразно-сміслові елементи й специфічні прийоми хорового репертуару, які відображені в ньому за допомогою провідних інтонаційних комплексів; здатність вербалізувати протиріччя між власними поглядами й позицією педагога; вміння критично аналізувати особисті досягнення чи невдачі. На означеному етапі ми застосовували тести для викладачів та студентів; експрес-опитування (стислі усні та письмові відповіді, невеличкий колоквиум з диригентсько-хорової термінології); контрольна вправа (написання реферату, доповіді); метод особистісної музичної презентації за визначеною темою; метод художньо-образних асоціацій.

Третій етап формувального експерименту (*перевірочно-узагальнюючий*) мав за мету об'єднати запропоновані методи, прийоми і був спрямований на вироблення й закріплення у студентів стійких знань, умінь та навичок, їх застосування в подальшій практичній діяльності на індивідуальному рівні сформованості. Він вирізнявся тим, що викладачі спонукали та стимулювали майбутніх вчителів музики безпосередньо проявляти фахово-особистісні якості в практичній діяльності. З боку студентів спостерігалось виявлення індивідуального стилю керування хором, намагання розвивати та вдосконалювати свою диригентсько-хорову майстерність, здатність використовувати інтуїцію, натхнення, бажання тощо. На цьому етапі ми активніше залучали студентів IV курсів (VIII семестр) та V курсів (IX-X семестри) до самостійної роботи під час вибору репертуару для різних типів та видів хорів, моделювання варіантних тлумачень образного змісту творів, дискусій та спільного з викладачем обговорення доцільності й результативності застосування ефективних методів роботи з колективом виконавців.

Досягнення поставленої мети вимагало на даному етапі домінування ситуації “рефлексії”, що допомогло більшою мірою сприятливому усвідомленню й особистісному прийняттю хорового репертуару. Нами було запропоновано студентам у формі невеликих доповідей висловити свої міркування з приводу ставлення до хорових творів, що ними вивчаються, сприйняття стилю композитора, правильності вибору диригентського жесту тощо. Маючи за мету стимулювання художньо-творчої активності, їм було пораджено самостійно змінити, “дописати” драматургію творів оперних жанрів і в зв'язку з цим, оновити засоби музичної виразності, що в свою чергу призведе до зміни диригентського жесту. Подібні індивідуальні завдання сприяли у студентів усвідомленню виразних можливостей диригентського жесту, прийняттю його як фактора свого особистісного фахового саморозвитку.

На даному етапі дослідження нами виокремлено особливості особистісно орієнтованих технологій, що сприяли підвищенню рівня диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики, а саме:

а) музично-освітній процес має будуватися на основі діалогу студента й викладача, який спрямовується на спільне конструювання індивідуальних занять;

б) повинна враховуватися індивідуальна вибірковість студента щодо змісту, виду та форми музичної діяльності, а також його прагнення самостійно використовувати отримання теоретичні знання, вміння й навички;

в) основу організації фахової підготовки майбутнього вчителя музики має скласти творчість, індивідуальний підхід до студента, врахування його інтересів;

г) диференціація сприятиме активному стимулюванню студентів до саморозвитку, самовдосконаленню в сучасній та майбутній професійній діяльності;

г) музична освіта особистісного спрямування потребує використання механізмів позитивного ставлення не тільки до успіхів майбутнього вчителя музики, а й до його бажання виразити свої почуття, погляди, творчі наміри тощо.

Зіставлення результатів початкового, проміжного й заключного зрізів у експериментальній і контрольній групах подані в таблиці 1.

Дані початкового й кінцевого зрізів у експериментальній групі дали змогу простежити за збільшенням кількості студентів із високим рівнем диригентсько-хорової підготовки (від 20,9% до 25,6%), тоді як в контрольній групі помітного збільшення кількості студентів з високим рівнем не виявлено (від 20,9% до 23,2%). Показники в експериментальній групі з низьким рівнем означеної підготовки знизилися з 37,2% до 16,2%, а в контрольній зниження практично не сталося (з 20,9% до 19,8%). Також під час формувального експерименту в контрольній групі значна частина студентів залишилася на середньому рівні (відповідно 58,2% до 57,0%), а в експериментальній показники середнього рівня збільшилися з 41,9% до 58,2%.

Таким чином, процес створення особистісної ситуації в класі хорового диригування з використанням проблемних творчих, індивідуальних навчально-дослідних завдань допоміг у стимулюванні всієї функціональної сфери особистості студентів. Було виявлено взаємозалежність між диригентсько-хоровою підготовкою студентів та їх особистісним розвитком. Помітним стало й значне підвищення мотивації навчальної діяльності та успішності майбутніх педагогів. Спостерігалася більш вільна й обґрунтована вербалізація студентами власних думок, творчий підхід у вивченні хорового репертуару, підвищення до нього інтересу; виникнення стійкої потреби в спілкуванні з творами музично-хорового мистецтва тощо. Аналіз результатів формувального експерименту показав, що застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики супроводжувалося, в цілому, позитивною динамікою. Запропонована нами методика є доцільною й ефективною.

Якісна характеристика рівнів диригентсько-хорової підготовки студентів

Критерії	Етап	Рівні											
		Високий				Середній				Низький			
		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	
Когнітивний	I	18	20,9	18	20,9	36	41,9	50	58,2	32	37,2	18	20,9
	II	39	45,3	28	32,6	36	41,9	41	47,7	11	12,8	17	19,7
	III	52	60,5	25	29,1	27	31,4	47	54,6	7	8,1	14	16,3
Особисті досягнення студентів		висока ступінь теоретичної обізнаності; знання з дир.-хор. дисциплін повні, ґрунтовні й системні; належні вміння диференціювати тенденції хорової музики на вербальному рівні; цілковита впевненість у правильності своїх мислень щодо особливостей фахової підготовки.				середня ступінь теоретичної обізнаності; знання з дир.-хор. дисциплін досить повні; непогані вміння диференціювати тенденції хор. музики на вербальному рівні; практично шира впевненість у правильності своїх мислень щодо особливостей фахової підготовки.				низька ступінь теоретичної обізнаності; знання з дир.-хор. дисциплін неповні, уривчасті; часткові вміння диференціювати тенденції хор. музики на вербальному рівні; практично відсутня впевненість у правильності своїх мислень щодо особливостей фахової підготовки.			
	I	30	34,9	20	23,3	37	43,0	49	56,9	19	22,1	17	19,8
	II	34	39,5	21	24,4	42	48,8	50	58,2	10	11,7	15	17,4
III	35	40,7	22	25,6	43	50,0	51	59,3	8	9,3	13	15,1	
Особисті досягнення студентів		широка сфера особистісних інтересів до фаху; стійка, систематична потреба в спілкуванні з творами муз.-хор. мистецтва; повна переконаність у значущості фахової підготовки; велике бажання творчого самовираження.				досить широка сфера особистісних інтересів до фаху; усвідомлена потреба в спілкуванні з творами муз.-хор. мистецтва; невпевнена переконаність у значущості фахової підготовки; епізодичне бажання творчого самовираження.				вкрай обмежена сфера особистісних інтересів до фаху; потреба в спілкуванні з творами муз.-хор. мистецтва практично відсутня; признається значущість фахової підготовки; досить слабе бажання творчого самовираження.			
	I	19	22,1	19	22,1	49	57,0	49	57,0	18	20,9	18	20,9
	II	19	22,1	19	22,1	49	57,0	49	57,0	18	20,9	18	20,9
III	22	25,6	20	23,2	50	58,2	49	57,0	14	16,2	17	19,8	
Особисті досягнення студентів		високе вміння професійної самоосвіти; виконавська інтерпретація на рівні смислотворчості; повне володіння методикою організації роботи з хором; високий рівень самокритичності в оцінці своїх досягнень.				неповне вміння професійної самоосвіти; виконавська інтерпретація на середньому рівні; часткове володіння методикою організації роботи з хором; обмежений рівень самокритичності в оцінці своїх досягнень.				погане вміння професійної самоосвіти; виконавська інтерпретація на низькому рівні; недостатнє володіння методикою організації роботи з хором; відсутня самокритичність в оцінці своїх досягнень.			
	I	19	22,1	19	22,1	49	57,0	49	57,0	18	20,9	18	20,9
	II	19	22,1	19	22,1	49	57,0	49	57,0	18	20,9	18	20,9
III	22	25,6	20	23,2	50	58,2	49	57,0	14	16,2	17	19,8	

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове практичне вирішення проблеми вдосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики на основі застосування особистісно орієнтованих технологій навчання, яке одержало експериментальне підтвердження та дало підстави для наступних висновків:

1. На основі теоретичного аналізу науково-педагогічної та музикознавчої літератури з проблеми підготовки майбутнього фахівця галузі музичного мистецтва з'ясовано, що проблема технологічного аспекту підготовки майбутнього недостатньо розроблена в науці та практиці вітчизняної вищої педагогічної школи. Незначна увага приділяється диференційованому підходу до розвитку особистісних якостей майбутнього вчителя музики, недооцінюється вплив особистісно орієнтованих технологій навчання на якість та вдосконалення фахової підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво”.

2. У процесі дослідження виявлено, що оновлення процесу музичної освіти полягає в здатності педагога до формування внутрішньої мотивації у суб'єктів навчання, знанні суб'єктивних особливостей, інтересів, потреб, ціннісних орієнтувань і їх урахування при розробці педагогічної техніки, тактики й стратегії. Встановлено значущість розвитку пізнавальної активності, творчих задатків, обдарувань, критичного мислення студентів у рамках їх індивідуальних можливостей та прагнень засобами сучасних технологій навчання.

3. Проаналізовано поняття “технології в освіті” та означено компоненти педагогічної технології з метою теоретичного обґрунтування фахової підготовки майбутнього вчителя, її структурних складових, принципів реалізації в умовах забезпечення особистісно орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі.

Розглянуто типи й види технологій в освіті, їх специфічні характеристики, властивості, компоненти, що подані у наукових педагогічних дослідженнях. У дисертації дано визначення “особистісно орієнтованих технологій навчання”. Вони представлені як комплексний, інтегративний процес, що охоплює засоби й способи організації суб'єкт-суб'єктної особистісної взаємодії вчителя й студента. Зауважено, що центром таких технологій вузівської освітньої системи є особистість студента, діяльність якого спрямована на максимальну самоактуалізацію, самовдосконалення, саморозвиток.

4. Нами розкрито значущість диригентсько-хорової підготовки в професійному становленні майбутнього вчителя музики на сучасному етапі розвитку освіти, що полягає в єдності та взаємозв'язку педагогічного, організаційного й художньо-творчого процесів.

Виходячи із структурно-функціонального аналізу стану означеної підготовки, сформульовано та обґрунтовано критерії її вдосконалення: *когнітивний*, що визначає ступінь теоретичних знань у студентів з диригентсько-хорових дисциплін, вміння вербалізувати та диференціювати тенденції хорової музики; *мотиваційний*, який виступає внутрішнім регулятором систематичних потреб та інтересів майбутнього вчителя музики щодо спілкування з творами музично-хорового мистецтва, мотиваційної установки на бажання творчого самовираження; *діяльнісний*, що має на меті самоорганізацію творчих виконавських дій та формування у студентів досвіду виконавської інтерпретації щодо спроможності практичної роботи з хоровим колективом. Виокремлено показники кожного з них. З урахуванням означених критеріїв та їх показників проаналізовано стан диригентсько-хорової підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво”.

5. До педагогічних умов, які необхідні для підвищення ефективності диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики, ми віднесли: організацію діалогової взаємодії у навчально-виховному процесі; забезпечення психологічного комфорту для студента на заняттях з диригентсько-хорових дисциплін; диференційований підхід до особистості майбутнього вчителя музики, її корекції в умовах вузівського навчання; створення можливостей для художньо-творчої самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку студентів у процесі диригентсько-хорової підготовки. При визначенні та обґрунтуванні умов ми керувалися принципом єдності змістовного й процесуального аспектів в навчально-виховному процесі.

6. Проаналізувавши результати формуального етапу дослідно-експериментальної роботи, доведено, що показником об’єктивної й суб’єктивної ефективності впровадження у навчально-виховний процес особистісного підходу стало підвищення рівня диригентсько-хорової підготовки студентів, які навчаються за спеціальністю “Музичне мистецтво”. Розроблена нами методика, що ґрунтується на особистісно орієнтованих засадах, виокремлених педагогічних умовах удосконалення фахової підготовки студентів та запропонованих на різних фазах формуального етапу дослідження методах, довела свою доцільність. Про це свідчить позитивна динаміка змін у рівнях диригентсько-хорової підготовки студентів експериментальної групи в порівнянні з контрольною.

7. Виконане дисертаційне дослідження дало можливість зробити загальний висновок – рівень диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики підвищився за рахунок впровадження в навчально-виховний процес особистісно орієнтованих технологій навчання. Методика їх застосування є ефективною, поставлені завдання розв’язані, мета досягнута.

Наше дослідження є частиною розробки проблеми вдосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя музики. У руслі педагогічного пошуку предметом наступного вивчення можуть виступати такі проблеми, як розробка технологій формування особистісного ставлення до хорового

репертуару в індивідуально-виконавських класах на різних етапах онтогенезу.

Виконана робота не вичерпує всіх аспектів виокремленої проблеми. Подальших наукових пошуків потребують питання, пов'язані зі всебічним вивченням особистісно орієнтованих технологій навчання з позицій аксіологічного підходу. Предметом дослідження можуть бути диференційовані методики відповідної підготовки студентів з урахуванням їх цілеспрямованого функціонування в освітніх закладах різного соціально-культурного призначення, особливості зарубіжного досвіду профільного навчання у багаторівневій системі педагогічної освіти.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Цюряк І.О. Психологічні особливості підготовки диригентів-початківців (спеціальність “Початкове навчання і музика”) / І.О.Цюряк // Матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів”, 17-18 жовтня 2001 р. - Вінницький державний педагогічний університет імені М.Коцюбинського. – Вінниця, 2001. – С.83-90.
2. Цюряк І.О. Проблема виховання диригентів-початківців / І.О.Цюряк // Національна освіта: традиції і новачі у контексті ідей Івана Огієнка / 36. наук. праць / [ред. проф. М.Левківський]. - Київ-Житомир, 2002. - С.185-187.
3. Цюряк І.О. До питання формування творчої особистості вчителя музики / І.О.Цюряк // Імідж сучасного педагога. - №3(22). - 2002. – С.25-27.
4. Цюряк І.О. Педагогічна і виконавська діяльність М.Леонтовича в контексті розвитку національної системи освіти / І.О.Цюряк // Вісник Житомирського державного університету імені І.Франка. - №21. – 2005. - С.257-259.
5. Цюряк І.О. Роль диригентської практики майбутнього вчителя музики у процесі музично-естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл / І.О.Цюряк, В.К. Федорченко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Творча особистість учителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі”, 27-29 квітня 2004 р. / [ред. В.Тарасов]. – Житомир: ЖДУ, 2004. - С.194-197.
6. Цюряк І.О. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів і музики на основі особистісно орієнтованих технологій / І.О.Цюряк, В.К.Федорченко // Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. - №2. - Ніжин: ДПУ, 2004. - С.72-74.
7. Цюряк І.О. Диригентсько-хорова підготовка студентів на основі особистісно орієнтованих технологій навчання – важливий принцип професійної майстерності сучасного вчителя початкових класів і музики / І.О.Цюряк // 36. наук. праць “Школа першого ступеня. Теорія і практика” / [ред. Д.С.Мазоха]. - Переяслав-Хмельницький, 2006. - С.151-158.

8. Цюряк І.О. Сучасні підходи до змісту підготовки фахівців у вищій школі України / І.О.Цюряк // Наукові записки. Педагогіка і психологія. – № 22. - Вінниця: ДПУ, 2008. - С.20-25.

9. Цюряк І.О. Інноваційні технології в диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики / І.О.Цюряк // Зб. наук.-метод. статей “Проблеми мистецької освіти” / [ред. О.Я.Ростовський]. – Вип. 3. - Ніжин: НДУ, 2008. – С.165 – 173.

АНОТАЦІЇ

Цюряк І.О. Методика застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика музичного навчання. - Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2009.

Дисертацію присвячено проблемі методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми у теорії й методиці музичного навчання, визначено її специфіку, виокремлено сучасні підходи до підвищення ефективності фахової діяльності майбутніх учителів музики, уточнено базові поняття дослідження, конкретизовано зміст і структуру досліджуваних умінь, розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування механізму реалізації особистісно орієнтованих технологій навчання студентів.

Ключові слова: диригентсько-хорова підготовка, індивідуалізація процесу навчання, творчий розвиток особистості, особистісно орієнтовані технології навчання, педагогічні цілі їх використання, самонавчання, самовдосконалення, саморозвиток.

Цюряк І.А. Методика применения личностно ориентированных технологий обучения в процессе дирижерско-хоровой подготовки будущего учителя музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. Национальный педагогический университет имени Михаила Драгоманова, Киев, 2009.

Диссертация посвящена проблеме методики применения личностно ориентированных технологий обучения в процессе дирижерско-хоровой подготовки будущего учителя музыки. Проанализировано состояние изучаемой проблемы в теории и методике обучения музыке. Нами определена ее специфика, выделены современные подходы к повышению эффективности фахової діяльності будущего учителя музыки; уточнены

базовые понятия исследования; конкретизированы содержание и структура изучаемых умений; разработаны, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования механизма реализации личностно ориентированных технологий обучения.

Современный этап обновления общества направлен на возрождение духовной культуры украинского народа, формирование национальных интересов как главных приоритетов мировоззренческой культуры индивида. Одними из важнейших ценностных преимуществ настоящего в отечественной науке и образовании стали гуманистические принципы обучения и воспитания. Они дают основание рассматривать будущего специалиста как неповторимую целостную личность, которая способна делать сознательный и ответственный выбор в разнообразных жизненных ситуациях. Под влиянием обозначенных направлений украинское образование постепенно превращается из авторитарного на образование равноправного взаимодействия учителя и учеников. Это процесс сложный и требует определенного времени, но дело ускорится, если в высших учебных заведениях будут готовить будущих учителей к профессиональной деятельности на гуманистических началах.

Анализ научных работ по теме диссертации дает основания к выводу о том, что обработка проблемы усовершенствования дирижерско-хоровой подготовки студентов происходит вне контекста применения личностно ориентированных технологий. Необходимость преодоления этих недостатков, а также недостаточная теоретическая и практическая разработка вопроса обусловили выбор темы диссертационного исследования.

Обозначены компоненты педагогической технологии с целью теоретического обоснования современной подготовки будущего учителя, ее структурных составляющих, принципов реализации в условиях обеспечения личностно ориентированного обучения. Рассмотрены типы и виды технологий в образовании, их специфические характеристики, свойства и компоненты. Комплекс выделенных научно-методологических аспектов создал предпосылки для изучения и основательного анализа сущности понятия “личностно ориентированные технологии”. Их определение сформулировано как целостный образовательно-воспитательный процесс, который предусматривает интегрированное взаимодействие фундаментальных и фахово-ориентированных знаний и умений на основе личностного подхода к субъектам обучения и учитывает мотивационный аспект выбора будущей профессии, развитие личностных интересов, способностей студентов. Выявлено, что личностно ориентированные технологии обучения характеризуются многоуровневыми показателями, вариативностью, индивидуализацией.

В исследовании подчеркивается, что одним из ведущих направлений профессионального становления будущего учителя музыки есть дирижерско-хоровая подготовка. Проанализировав научно-методическую литературу, работы выдающихся хормейстеров, мастеров дирижерского искусства, педагогов-практиков мы определили структуру личностных качеств будущих

учителей музыки. Теоретически обоснованная значимость и направления индивидуальной работы студентов на современном этапе развития музыкального образования. Выяснено, что обозначенная подготовка - это единство и сложная взаимосвязь педагогического, организационного и художественно-творческого процессов. Эти положения имеют методологическое значение для нашего исследования и есть основными для условных “этапов” личностной ситуации, среди которых выделяется ситуация “оценивания”, “осмысливания”, “рефлексии”. Исходя из структурно-функционального анализа указанной подготовки, сформулированы и обоснованы критерии ее усовершенствования и показатели каждого из обозначенных критериев.

Когнитивный – направленный на выяснение степени теоретической осведомленности с отечественными и зарубежными музыкально-хоровыми традициями; обоснованность и системность знаний о базовых понятиях дирижерско-хоровых дисциплин, их полнота и прочность, готовность к самостоятельному определению сущности и признаков данных понятий; умение дифференцировать тенденции хоровой музыки в обществе на вербальном уровне; понимание практической значимости полученных знаний, уверенность в правильности взглядов и мышлений студентов относительно особенностей фаховой подготовки.

Мотивационный – содержит в себе наличие интереса к будущей профессии учителя музыки; потребность студентов в систематическом общении с произведениями музыкально-хорового искусства; убежденность в значимости дирижерско-хоровой подготовки, позитивное отношение к педагогической практике; желание углублять и совершенствовать приобретенные знания, умения и навыки, способность к инициативе, творческому самовыражению, развитию личностных способностей и интересов.

Деятельный – заключается в умении организовать процесс самовоспитания и самообразования на основе степени владения дирижерской техникой; способности к выявлению самостоятельного смысла и оригинальности исполнительской интерпретации в музыкально-творческой деятельности; владении методикой организации работы над хоровым произведением, способности использовать личностную концепцию; наличие самокритичности в оценке своих достижений в учебной деятельности.

Процесс создания личностной ситуации в классе хорового дирижирования с использованием проблемных творческих, индивидуальных учебно-исследовательских задач помог в стимулировании всей функциональной сферы личности студентов. Была выявлена взаимозависимость между дирижерско-хоровой подготовкой студентов и их личностным развитием. Заметное и значительное повышение мотивации учебной деятельности и успешности будущих педагогов. Наблюдалась более свободная и обоснованная вербализация студентами собственных мыслей, творческий подход в изучении хорового репертуара, повышение к нему интереса; возникновение стойкой потребности в общении с произведениями

музыкально-хорового искусства и т.п. Анализ результатов заключительного этапа эксперимента показал, что применение личностно ориентированных технологий обучения в процессе дирижерско-хоровой подготовки будущего учителя музыки сопровождалось, в целом, положительной динамикой. Предложенная нами методика есть целесообразной и эффективной.

Ключевые слова: дирижерско-хоровая подготовка, индивидуализация процесса обучения, творческое развитие личности, личностно-ориентированные технологии обучения, педагогические цели их использования, самообучение, самоусовершенствование, саморазвитие студентов.

Tsiuryak I.A. The way of improving the personal-centered teaching techniques in the process of conductor-choral training of the future teacher of music – Manuscript.

The Dissertation is aimed at getting the Candidate's Degree of Pedagogical Sciences on the following specialty 13.00.02 – the Theory and Technique of Musical Training. The National Pedagogical University named after M.Dragomanov, Kiev, 2009.

The way of improving the personal-centered teaching techniques in the process of conductor-choral training of the future teacher of music are discussed in this work. The state of the problem studied is analyzed in the Theory and Technique of teacher training and musical upbringing. The modern approaches for improving the effectiveness of the future teacher of music; the basic research conceptions; the structure of the skills studied; the pedagogical technology of formation and realization of personal-centered students' teaching techniques are analyzed and worked out in this article.

Key words: conductor-choral training; individualization of the process of teaching; person's creative development; personal-centered teaching techniques information technologies, pedagogic aims of using technologies, self-education, self-improvement.